

HRA NA STRUNOVÝCH NÁSTROJOCH

CHARAKTERISTIKA SKUPINY ŠTUDIJNÝCH ZAMERANÍ

Do skupiny strunových hudobných nástrojov v súčasnosti vyučovaných na základných umeleckých školách patria hra na gitare, hra na elektrickej gitare, hra na basovej gitare, hra na cimbele, hra na harfe a hra keltskej harfe.

Gitara v súčasnosti patrí k najobľúbenejším a najrozšírenejším hudobným nástrojom. Spája v sebe prednosti nástroja melodického i akordického. Je nástrojom so všestranným využitím, uplatňujúci sa vo všetkých hudobných žánroch. Táto skutočnosť vychádza z bohatej interpretačnej a nástrojárskej tradície a gitarovej literatúry, obsahujúcej všetky štýlové obdobia. Vhodný vek na prijatie na základnú umeleckú školu je šesť rokov. Prijatie starších žiakov je tiež možné. Žiaci musia spĺňať základné podmienky: mať požadované hudobné nadanie, fyzické a psychomotorické predpoklady pre hru na nástroji. Anatomickým danostiam detí je nutné prispôbiť veľkosť gitary. Najvhodnejšie nástroje pre výučbu žiakov mladšieho školského veku sú „španielske“ gitary s nylonovými strunami s menzúrou 530 mm pre 6 – 7 ročných a 570 mm pre 8 – 10 ročných.

Práca učiteľa so žiakmi v predmete hra na elektrickej gitare je charakteristická individuálnym prístupom a používaním adekvátnych postupov a foriem práce nielen v súvislosti s vekom žiaka, ale aj z hľadiska jeho celkového nadania, úrovne talentu a vlastnej štýlovej profilácie. Ciele a prostriedky na ich dosiahnutie uvedené vo vzdelávacom programe zabezpečujú uplatnenie absolventov v amatérskych i profesionálnych kapelách aj v iných hudobných telesách a otvárajú ďalšie možnosti pre štúdium. Predmet hra na elektrickej gitare učí žiakov zvládnuť technické a výrazové prostriedky tohto nástroja tak, aby sa stal prostriedkom k reprodukcii primeraných skladieb, k vyjadreniu vlastných hudobných myšlienok a neskôr vedie aj k jednoduchej improvizácii. Študijné zameranie hra na elektrickej gitare je štvorročné a odporúčané pre žiakov staršieho školského veku. Na prijatie na ZUŠ musia deti spĺňať základné podmienky: mať požadované hudobné nadanie a fyzické a psychomotorické predpoklady pre hru na nástroji, podmienkou je absolvovanie ISCED 1B v hre na klasickej gitare alebo preukázanie kompetencií a úrovni jeho absolventa.

Cimbal je úderový strunový nástroj, ktorého pôvod siaha až do stredoveku. V priebehu storočí sa vyvíjal a zdokonaľoval a hudobný vývoj v ostatných rokoch potvrdil a upevnil postavenie cimbalu v oblasti hudobného umenia. V hudobnej kultúre cimbal nadobudol rovnoprávne postavenie s ostatnými hudobnými nástrojmi s bohatou umeleckou tradíciou. Je nenahraditeľný vo folklóre, ale prenikol aj do populárnej hudby a vážnej hudby. Od začiatku je potrebné viesť žiakov k správnym návykom, ktoré majú vplyv na ich ďalší vývoj. Vyučovací proces začína motívom, ľudovou piesňou a postupne prechádza k hre podľa sluchu, k hre z nôt, k transpozícii, k základom tvorenia vlastného sprievodu piesní

až k základom improvizácie. Predmet vychováva technicky a muzikálne zdatných hráčov tak pre folklórne súbory, ako aj profesionálnych interpretov a pedagógov, ktorí budú propagovať a uchovávať výnimočnú krásu cimbalu pre ďalšie generácie. Rozmery tohto nástroja a technická náročnosť hry kladie na hráča mimoriadne nároky. Znížená dostupnosť nástroja však žiakom často neumožňuje cimbal vlastniť a ich príprava spočíva iba na práci v škole. Podmienkou prijatia na štúdium je záujem o hru na cimbale, hudobné nadanie, primeraná telesná vyspelosť a fyziologické predpoklady. Rovnako, ako pri iných nástrojoch, u žiakov sa rozvíjajú všetky zložky hudobných schopností, štúdium podporuje ďalší hudobný aj ľudský rast osobnosti jedinca.

Harfa je jedným z najstarších hudobných strunových brnkacích nástrojov vôbec. Vývoj nástroja prešiel podstatnými zmenami od háčikovej a chromatickej po pedálovú, dnes najčastejšie používanú. Rozmery tohto nástroja a technická náročnosť hry kladie na hráča mimoriadne nároky, preto dostupnosť malého nástroja – keltskej harfy, umožňuje prijímať na štúdium žiakov od predškolského veku až po dospelých, napriek tomu, že väčšina žiakov nemá vlastný nástroj a jeho príprava spočíva iba na práci v škole. Keltská harfa je zároveň pre základné umelecké školy finančne prístupnejšia ako klasický nástroj. Podmienkou prijatia je záujem o hru na harfe a hudobné nadanie, primeraná telesná vyspelosť a fyziologické predpoklady. Rovnako ako pri iných nástrojoch u žiakov sa rozvíjajú všetky zložky hudobných schopností, štúdium podporuje ďalší hudobný aj ľudský rast osobnosti jedinca.

CIELE SKUPINY ŠTUDIJNÝCH ZÁMERANÍ

- Naučiť žiaka hrať na zvolenom hudobnom nástroji, dosiahnuť určité majstrovstvo, zvládnuť základy hry na nástroji, rozvíjať techniku hry.
- Naučiť žiakov spoľahlivo sa orientovať v notácii podľa nôt a tabulatúr a hrať podľa akordických značiek.
- Naučiť žiakov zvládnuť hru a orientáciu v rôznych hudobných štýloch.
- Rozvíjať hudobné schopnosti žiakov so zreteľom na ich individuálne dispozície, ich vek, osobnostné danosti, mieru jeho talentu, technickú a umeleckú vyspelosť.
- Usmerňovať žiaka k uplatneniu získaných vedomostí, schopností, skúseností vo svojom umeleckom prejave v sólovej hre, v hre v komornom zoskupení alebo v súborovej hre.
- Naučiť žiaka využívať svoje interpretačné skúsenosti a získané hudobné vedomosti k samostatnému štúdiu nových skladieb podľa vlastného výberu.
- Orientovať žiaka, podľa jeho schopností, na vlastnú hudobnú prax alebo na ďalšie štúdium na vyššom type umeleckého vzdelávania.
- Hlavným cieľom je vzbudiť lásku k hudbe a nástroju a vytvoriť si k nim pozitívny a trvalý vzťah.

PROFIL ABSOLVENTA

Absolvent prvej časti prvého stupňa základného štúdia študijného zamerania Hra na gitare si osvojí základné návyky a schopnosti (správne držanie tela a nástroja pri hre, správne postavenie rúk), používa základné technické prvky hry (hru apoyando, tirando, arpeggio, hru štvorzvukov, legato). Podľa notového zápisu hrá v I. až V. polohe. Interpretuje jednoduchšie skladbičky s použitím dynamiky a farebných

registrov, využíva základné harmonické funkcie pri sprievode piesní a vníma náladu skladby.

Absolvent druhej časti prvého stupňa základného štúdia študijného zamerania hra na gitare interpretuje technicky náročnejšie skladby rôznych štýlových období na vyššej hudobno-technickej úrovni, ovláda základnú nástrojovú techniku na vyššej úrovni náročnosti. Je schopný naladiť si nástroj, vedome vníma kvalitu prevedenia tónu pri hre a samostatne pracuje so skladbou. Objektívne zhodnotí vlastnú interpretáciu s ohľadom na svoje vedomosti, zručnosti a schopnosti. Sprevádza podľa notácie i akordických značiek.

Absolvent rozšíreného štúdia študijného zamerania Hra na gitare ovláda hru na vyššej technickej a interpretačnej úrovni ako žiak záverečného ročníka druhej časti základného štúdia. Splňa požiadavky kladené na prijatie na konzervatórium.

Absolvent druhého stupňa študijného zamerania hra na gitare sa profiluje podľa svojho záujmu a preferencií. Dokáže samostatne naštudovať primerane náročnú skladbu rôznych štýlových období a žánrov, pri interpretácii využíva všetky získané hudobné vedomosti a zručnosti. Uplatňuje sluchovú sebakontrolu a využíva podľa stupňa svojej vyspelosti zvukové možnosti nástroja. Interpretuje primerane náročné skladby rôznych štýlov a žánrov po technickej, výrazovej a obsahovej stránke, využíva dynamiku, tempové rozlíšenie, vhodnú artikuláciu, frázovanie a agogiku. Sprevádza podľa notácie i akordických značiek, zvláda hru primerane náročných skladieb z listu a uplatňuje sa pri hre v komorných alebo súborových zoskupeniach. Využíva svoje interpretačné skúsenosti a získané hudobné vedomosti k samostatnému štúdiu nových skladieb a vyhľadávaniu skladieb podľa vlastného výberu.

Absolvent druhého stupňa základného štúdia študijného zamerania hra na elektrickej gitare využíva získané schopnosti a zručnosti (správne držanie nástroja, základné technické prvky hry - technika pravej a ľavej ruky). Orientuje sa v jednoduchých hudobných útvaroch, hrá z notového zápisu, podľa tabulatúry i akordických značiek, rozoznáva jednotlivých hudobné štýly a je schopný improvizovať a transponovať. Profiluje sa podľa svojho záujmu a preferencií. Využíva svoje interpretačné skúsenosti a získané hudobné vedomosti k samostatnému štúdiu nových skladieb a vyhľadávaniu skladieb podľa vlastného výberu. Využíva svoje schopnosti v súborovej hre.

Absolvent prvého stupňa základného štúdia študijného zamerania Hra na basovej gitare využíva získané vedomosti a zručnosti (správny uvoľnený základný postoj, základné technické prvky hry - techniku pravej a ľavej ruky). Orientuje sa v jednoduchých hudobných útvaroch, hrá z notového zápisu, číta a hrá basovú linku podľa akordických značiek, rozoznáva jednotlivých hudobné štýly a je schopný improvizovať a transponovať. Profiluje sa podľa svojho záujmu a preferencií. Využíva svoje interpretačné skúsenosti a získané hudobné vedomosti k samostatnému štúdiu nových skladieb a vyhľadávaniu skladieb podľa vlastného výberu. Je pripravený účinkovať v amatérskom inštrumentálnom zoskupení, či už v skupine tanečnej, ľudovej, jazzovej, alebo inej.

Absolvent prvej časti prvého stupňa základného štúdia študijného zamerania Hra na cimbele využíva základné návyky a schopnosti (správne držanie tela, správne držanie paličiek), používa základné technické prvky hry a pedalizácie, hrá podľa notového zápisu. Interpretuje náročnejšie skladby s použitím dynamiky. Využíva základných harmonické funkcie pri sprievode piesní. Vníma náladu skladby.

Absolvent druhej časti prvého stupňa základného štúdia študijného zamerania hra na cimbele interpretuje technicky náročnejšie skladby rôznych štýlových období na vyššej hudobno-technickej úrovni. Ovláda základnú nástrojovú techniku na vyššej úrovni náročnosti, je schopný naladiť si nástroj, vedome vníma kvalitu úderu, samostatne pracuje so skladbou. Dokáže objektívne zhodnotiť vlastnú interpretáciu s ohľadom na svoje vedomosti, zručnosti a schopnosti. Vie tvoriť harmonický sprievod k ľudovým piesňam z rôznych folklórnych regiónov Slovenska.

Absolvent druhej časti prvého stupňa rozšíreného štúdia študijného zamerania Hra na cimbale interpretuje technicky náročnejšie skladby rôznych štýlových období na vyššej hudobno-technickej úrovni, ovláda základnú nástrojovú techniku na vyššej úrovni náročnosti, je schopný naladiť si nástroj. Samostatne pracuje so skladbou. Objektívne zhodnotí vlastnú interpretáciu s ohľadom na svoje vedomosti, zručnosti a schopnosti, dokáže vytvoriť akordický sprievod k rôznym folklórnym regiónom Slovenska. Spĺňa požiadavky na prijatie na konzervatórium.

Absolvent druhého stupňa základného štúdia študijného zamerania hra na cimbale sa profiluje podľa svojho záujmu a preferencií. Uplatňuje všetky doteraz získané znalosti a schopnosti k interpretácii skladby rôznych štýlových období a žánrov, využíva svoje interpretačné skúsenosti a získané hudobné vedomosti k samostatnému štúdiu nových skladieb a vyhľadávaniu skladieb podľa vlastného výberu. Interpretuje primerane náročné skladby rôznych štýlov a žánrov po technickej, výrazovej a obsahovej stránke, využíva, dynamiku, tempové rozlíšenie, vhodnú artikuláciu, frázovanie, agogiku. Je samostatný v riešení problémov nástrojovej hry a náročný na čistotu hry, rytmickú presnosť a dynamickú úderovú vyrovnanosť (samostatná pedalizácia, frázovanie, sprievod a pod.). Vie tvoriť harmonický sprievod k ľudovým piesňam z rôznych folklórnych regiónov Slovenska, zvláda hru primerane náročných skladieb z listu a uplatňuje sa pri hre v komorných alebo súborových zoskupeniach.

Absolvent prvej časti prvého stupňa primárneho umeleckého vzdelávania študijného zamerania Hra na harfe získal správne základné návyky a zručnosti pri hre na harfe, základy správneho použitia hracieho aparátu, techniky hry pri tvorbe tónu, základnú hudobnú gramotnosť a odborné vedomosti. Žiak dokáže demonštrovať svoje hudobné dispozície, pracovať s hudobným materiálom, samostatne cvičiť, byť iniciatívny vlastnou činnosťou a pestovať svoje vôľové vlastnosti.

Absolvent nižšieho sekundárneho vzdelávania základného štúdia študijného zamerania Hra na harfe má vzťah k hudbe, k zvolenému nástroju a primerane rozvinutý umelecký vkus. Svojou vlastnou aktívnou činnosťou získal nové vedomosti, spôsobilosti, zručnosti a návyky. Na základe konkrétneho zmyslového vnímania predmetov a javov, vie čo sa učí, prečo sa učí, uvedomuje si cieľ, výsledok a metódy, ktoré k cieľu vedú. Osvojil si nové znalosti vlastnou myšlienkovou aktivitou (analýza, syntéza, systematizácia vedomostí a ich triedenie), aby si osvojil učivo v ucelenom logickom systéme. Rozvíjal si schopnosti postupne, v interpretačnej oblasti dosiahol určitý stupeň kvality, verejne vystupuje. V praxi vie samostatne naštudovať primerané skladby, s rešpektovaním štýlu a charakteru skladby, v sólovej, komornej či súborovej hre. Pri štúdiu dokáže použiť nielen nadobudnuté kompetencie, ale aj teoretické vedomosti. Absolvent je schopný aj verbálne vyjadriť obsah hudobného diela a premeny výrazu v priebehu skladby na základe analógií s vlastnou životnou skúsenosťou. Vie pracovať s informáciami, komunikovať, vysloviť svoj názor, hodnotiť svoje interpretačné výkony aj výkony iných. Je samostatný, iniciatívny, tvorivý. Zdokonalil svoje morálne a vôľové vlastnosti. Základy doterajšieho odborného vzdelávania dokáže uplatniť nielen v amatérskom prostredí, ale v prípade záujmu aj v profesionálnom štúdiu hry na harfe.

Absolvent rozšíreného štúdia študijného zamerania Hra na harfe podľa svojich kompetencií ovláda hru na nástroji. Reprodukujú v sólovej hre skladby s muzikálnym prejavom a primeranými výrazovými prostriedkami, podľa daného obsahového štandardu, v ktorých aplikuje získané technické zručnosti aj teoretické znalosti. Verejne prezentuje výsledky svojej práce. Prednesové skladby hrá spamäti. Výkony sebakriticky hodnotí. Primerané skladby interpretuje v rámci sprievodu k inému nástroju, komornej alebo súborovej hry, kde hrá melodický alebo sprievodný hlas. Vie samostatne naštudovať primeranú skladbu, kde uplatňuje nadobudnuté technické a výrazové kompetencie a teoretické vedomosti.

Orientuje sa v rôznych obdobiach a štýloch hudby. Má predpoklady na ďalšie umelecké vzdelávanie na vyššom stupni vzdelávania v základnej umeleckej škole alebo na strednej odbornej škole.

Absolvent druhého stupňa základného štúdia študijného zamerania Hra na harfe sa vie orientovať v harfovej literatúre, vie diskutovať a vysloviť názory na rôzne nahrávky alebo živé koncerty, má vlastný hudobný názor. Má zvládnuté techniky hry na harfe na primeranej úrovni, ovláda hru rôznych technických efektov, dokáže uplatniť stabilitu a vyrovnanosť tónu, správne frázovanie, dynamické rozpätie a agogiku. Interpretuje primerane náročné skladby rôznych štýlových období a žánrov, s muzikálnym prejavom a primeranými výrazovými prostriedkami, podľa obsahového štandardu, v ktorých uplatnil nielen získané technické zručnosti, ale aj teoretické znalosti. V sólovej hre hrá prednesové skladby spamäti. Vystupuje na rôznych podujatiach. Preukazuje schopnosť samoštúdia a sebakontroly. Zapája sa do komornej, súborovej hry alebo hrá sprievod k inému nástroju. Pozná základy správneho ošetrovania a údržby nástroja. Má predpoklady na uplatnenie sa ako praktický interpret v oblasti záujmovej umeleckej činnosti alebo na ďalšie umelecké vzdelávanie na vysokoškolskej úrovni. Absolvent má hudbu ako prostriedok kvalitatívne vyššej úrovne svojho života - ako návštevník koncertov či milovník umenia.